

na

no

na

ma

31 KLANJ,
8. avgusta 64

Ali naj se smejimo ali razjočemo?

Na 2. strani berite nadaljevanje potopisa »V bolivjske Ande«, ki ga posebej za Panoramo piše član alpinistične ekspedicije v Južno Ameriko »ANDI 1964« dr. IVO VALIČ

Marsikaj vemo že o našem prelepem in tako perspektivnem turizmu. Morda še več stvari o njem ne vemo, vendar kljub temu upamo, da je na pravi poti. Že Grki so trdili, da izjeme potrjujejo pravilo! Ko bi le naslednji dogodek, ki ga vam bom opisal, sodil v niz izjem in odstopanj, katere si naš turizem in gostinstvo včasih še vedno privoščita.

Takole je bilo.

Švedski turist je prišel v Kranj z namenom, da obiše prijatelja. Spraševal je po sobi in uspelo mu je, da jo je v hotelu »Jelen« res dobil. Toda tale »res« nima takega pomena, kot se to bere. Nekoliko, ali pa celo precej drugačnega, vsaj za omenjen hotel. No, naš turist je eno noč res prespal v tej sobi, toda drugo jutro so mu povedali, da se bo moral preseliti v drugo. Pravzaprav nič hudega. Preselil se je in tu tudi nočil. Na njegovo veliko presenečenje pa so mu naslednji dan povedali, da s selitvijo še ni konec. Zopet je pograbil svoje kovčke in torbe, in se selil. Toda te noči ni občutil prijetno mehke postelje. Vrnil se je namreč precej pozno. Vsa vrata stavbe so bila zaklenjena. Cele četrte ure je razbijal po vratih in sobarica, katera mu je duri odprla, je bila bolj presenečena od njega. Pojasnila mu je namreč, da so sobo, v katero se je prejšnjega dne preselil, zaklenili, vso njegovo prtljago pa odnesli v pisarno. Druge sobe niso imeli na razpolago. Sobarica je predlagala, da gost prespi noč v kopalnici. Gostu iz Švedske pač ni ostalo drugega, kot da se s tem sprijazni. Sobarica je postlala po tleh kopalnice in šved je končno legel k počitku. Toda kopalnica je pač kopalnica, ne pa spalnica. Na vse zgodaj zjutraj so ga vžig-nili iz »postelje« in »sobi« zopet dali njen prvotni karakter (kopalnice).

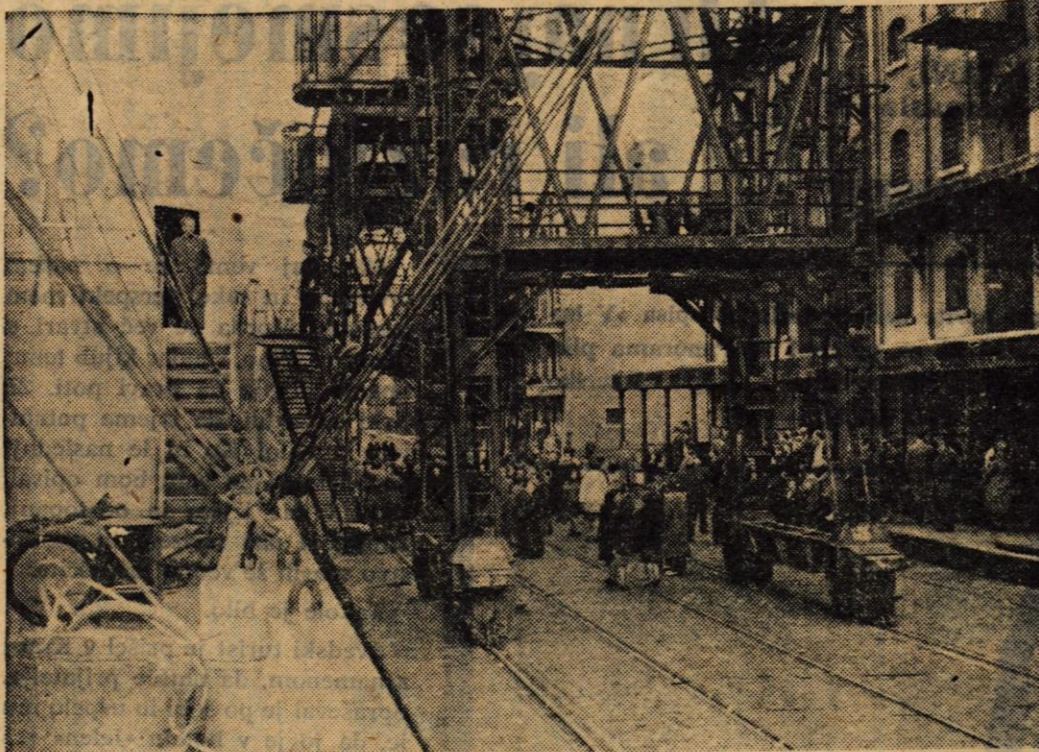
Vzdignil se je, utrujen in naveličan, ter se sprehajal po mestu ter majal z glavo in se blagohotno smejal. On res v tem primeru ni bil kriv, poleg tega pa je imel tudi vse papirje v zvezi z recepcijo hotela v najlepšem redu.

Mislím, da komentar ni potreben!

TONE POLENEC

Foto: Franc Perdan

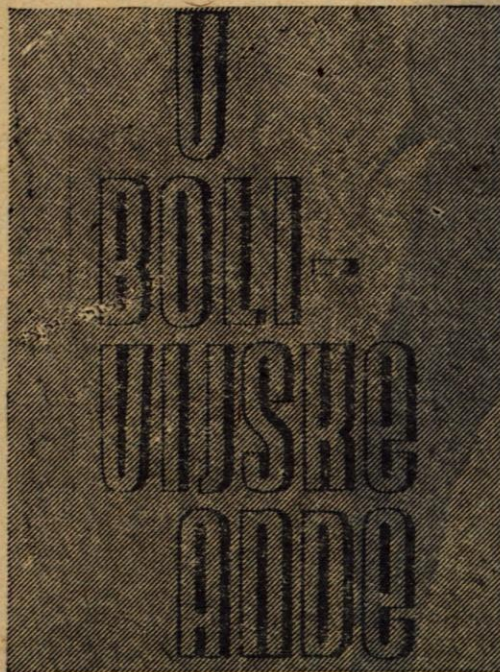
Buenos Aires — sprejem v pristanišču — Foto: L. Steblaj

RIO DE JANEIRO

Skoraj devet dni je minilo, kar smo zapustili Casablanca. Morje je mirnejše. Med telovadbo na krmi opazujemo jato delfinov, ki visoko skačejo iz morja. Opoldne opazimo tudi prvega galeba. Torej se bližamo kopnemu! In res se po kosilu na horizontu pokažejo obrisi obale. Ne moremo zatajiti svoje planinske krvi, ko plovemo blizu obale in opazujemo njeno slikovitost — stožčasto obliko hribovja, ki se neposredno dviga iz morja, divje čeri, v katere se zaganjajo po nekaj metrov visoki valovi in otočke, porasle z redkimi palmami. In vkljub vsemu priznamo, čeprav nam na morju ni hudo, da je na kopnem lepše, posebno še, če je malo nagubano, tako da spominja na hrib. In končno srečamo že tudi nekaj ladij!

Zvečer, 3. julija zaplujemo v zaliv Ria de Janeiro — Guanabaro. Žal še začne močno deževati in v temi ne vidimo ničesar razen morja luči. Okrog in okrog zaliva pa številnih rdečezelenih lučk — varnostnih znakov plovečih ladij. Promet v zalivu je vkljub dežju in noči zelo živahen. Ko pristanemo v pristanišču, si ne moremo kaj, da ne bi stopili na kopno in odšli v mesto.

Takoj zjutraj po zajtrku krenemo opremljeni s fotoaparati ponovno v mesto, kajti časa imamo le malo na razpolago. Sprehajamo se med visokimi nebotičniki tega 3 in pol milijonskega mesta in ko vidimo, da bomo tako videli bore malo, se pogodimo s šoferjem taksija za vožnjo po mestu. Najprej se zapeljemo na preko 700 m visok hrib Corcovado, s katerega je čudovit razgled na edinstveno panoramo mesta. Žal nam od časa do časa megla zakrije pogled na morje nebotični rov tik pod nami, na veliko pristanišče z desetimi ladij, na Pao do Azucar (sladkorni stožec) — hrib, ki se izredno strmo in visoko dviga iz morja in čuva vhod v zaliv in na katerega je drzno speljana nihajna žičnica, na Copacabano, četrt nebotičnikov — hotelov in stanovanj — ob svetovno znani, več kilometrov dolgi plaži, ki kar bode s svojo simetrijo zgradb, na največji stadion na svetu Maracano, ki sprejme do 170.000 gledalcev pod pokrito streho, na množice hišic — domovanje revnejših, ki segajo visoko v rebra okoliških hribov in ki izgledajo kot pisane preproge, kjer je skrita vsa beda in revščina drugega Ria de Janeiro. Dež nas prisili, da pred-

časno zapustimo to edinstveno točko, na kateri je 35 m visoka betonska statua Kristusa z razprostrtimi rokami nad mostom. Najprej po močno vijugasti in zelo strmi betonski cesti, ki pelje s Corcovada, nato pa skozi cestni tunel — teh je v samem mestu več in povezujejo posamezne predele mesta med seboj — se po široki avneniji pripeljemo v Copacabano, četrt nebotičnikov in bogatejših. Plaža je res edinstvena in če ne bi bilo tako hladno, se ne bi mogli ubraniti želji vreči se v meter in več visoke valove, ki se drug za drugim peneč valijo z Atlantika. Po široki, večstezni pa enosmerni avtocesti, po kateri drvi avto za avtom in ki je speljana ob sami obali, pridemo v pristanišče tik pred odhodom.

SANTOS

Po nemirni noči, kajti močno nas je pozibavalo in nekajkrat smo se morali kar prijeti za posteljne stranice, se ustavimo pred Santosom.

Strah, da bi morali več dni čakati na sidrišču, kmalu splahni, saj nas še tekom dopoldneva zvečejo v pristanišče po reki, ki obkroža mesto. Tako si že z ladje lahko ogledamo eno najvažnejših pristanišč Braziliije, ki ima kakih 200.000 prebivalcev. Tik ob obali proti Atlantiku je vrsta petnajst- in večnadstropnih stolpnih, mnoge še v gradnji, za njimi proti pristanišču pa je množica največ enonadstropnih hišic med ravno potekajočimi cestami, ki sekajo mesto. Na drugi strani reke se daleč v goščavo in močvirje vidijo majhna in zelo skromna bivališča revnejših, od katerih so nekatera tik ob reki kar na koleh. Ob samem pristanišču je stari del mesta z nekaj visokimi stavbami. Ker je nedelja, nas ne zvečejo k obali, ampak obstanemo sredi reke. Vreme je slabo in močno dežuje. Zato ostanemo na ladji, čeprav imamo na razpolago čoln. In ker smo noč slabo prespali, popoldne posvetimo spanju.

Naslednje dopoldne posvetimo merjenju naše kondicije. Ta je zadovoljiva in rezultati so enakovredni onim pred našim odhodom. Z zadovoljni smo, da nam je uspelo obdržati kondicijo na isti ravni. Po kosilu se potikamo po mestu, ki s svojimi hišicami spominja na mesta iz kavbojskih filmov. Polno je trgovinic, natrpanih z vsem mogočim blagom, brez vrat na ulico, s kričnimi napisi in reklamami, restavracij, barov, raznih delavnic pa bank. Po ulicah škriplje starodaven tramvaj izpred petdesetih let. Podjetje »Snaga« pa bi imelo čez glavo dela. Zapeljemo se na Monte Serrate, ki se kot ljubljanski grad dviga nad mestom. Mesto vkljub kulisi nebotičnikov ob obali izgleda revno.

7. julija je po dolgem času spet lepo vreme. Odpravimo se proti četrti nebotičnikov ob obali. Peš prečkamo celo mesto. Bolj ko se bližamo obali, lepše postajajo hišice s skrbno urejenimi vrtički in nasadi in ulice čistejše. Vse polno je negovanega tropskega rastlinja, tudi med samimi nebotičniki in v njih pritličjih, kjer so večinoma razni lokali in restavracije s terasami, obrnjenimi proti morju. Na več kilometrov dolgi plaži je vse polno kopalcev in to sredi zime! Tudi del članov naše odprave si privoščijo prijetno kopanje v valovih, ki udarjajo z odprtega morja. Med kopalci opazimo zelo malo temnopoltih ljudi, katerih pa je vse polno v starem delu mesta. Očitna je tudi razlika med ljudmi, ki jih srečujemo tu na obali in onimi v starem delu, v telesni konstituciji in oblekah. V starem delu mesta opazimo na povratku vrste čakajočih enako kot v Rio de Janeiro. Zvemo, da čakajo na obroke sladkorja, katerega v Braziliiji trenutno močno primanjkuje. Menda pred leti še pri nas ni bilo tako dolgih vrst!

Zvečer ob napovedanem odhodu manjka »kosmata« polovica odprave! Oba Lojza in Tine imajo že kar močne brade. Še preden je bil javljen točen čas odhoda, so odšli na kopanje in sedaj ko je že vse pripravljeno za odhod, jih od nikoder ni. Vsi smo nestrpni z barbo, t.j. kapitanom, vred. Potolažimo ga, da bodo gotovo prispeli ob času večerje, kajti Tine kot dober jedec ima želoček, ki je tonejši kot ladijska ura. In res se pojavijo točno ob napovedanem času! Bil pa je že skrajni čas, kajti barba je hotel izpluti kar brez njih. Po večerji se vsi trije previdno umaknejo v svoje kabine, da se izognejo barbovi jezi. No, ko nekaj časa za tem sedimo z njim skupaj, je že potolažen. Res nam je žal, da smo mi zakrivilo oziroma pripravili edinstveno priložnost, da bi ladja prvokrat izplula točno ob napovedanem času!

Dr. IVO VALIC

Nepregledne in izsušene stepe, kamnite pokrajine, globoke in skrivnostne doline, iz katerih rastejo težki gorski masivi, bedne jurte, v katerih žive še bednejši ljudje, tropi ovac, kamel in jakov... Vse to in še veliko drugega je doma v prostranih pokrajinah osrednje Azije. To je dežela s tisoč obzorji, Z obzorji, ki jim ni konca. Tod žive nomadi s tropi ovac. Z znamenitimi divjimi ovci Marca Pola ali Ovis poli.

Prostora je za vse dovolj. Za vsa nešteta plemena in rase, ki so si poiskale košček zemlje sredi ogromnega kontinenta. Otrokova usoda je že ob rojstvu zapečaten. Nikoli ne bo videl, kako žive njegovi vrstniki v civiliziranem svetu in nikoli se mu ne bo zahotelo prestopiti meje, v katerih žive vsi ostali okrog njega. Postal bo lovec in še sanjalo se mu ne bo, kolikšno vsoto bi plačal bogat Američan za eno samo krzno, ki ga bo prinesel z gora. Lahko pa bo tudi pastir, poljedelec, trgovec, ki bo dneve in noči, poleti in pozimi potoval s kamelami iz kraja v kraj...

Ze dolgo me je privlačevalo prostrano in osamljeno področje v srcu Azije, veliko približno toliko kot Združene države, ki je bilo dolga tisočletja zelo malo poznano. Zunanji svet se ga skoraj ni dotaknil.

Po dveh mesecih potovanja preko Himalaje in visokega Pamirja v ruskem Turkestanu, naju je s prijateljem sprejela »najina dežela.« Pot nas je vodila skozi mračne in divje soteske. Na meji so nas prijazno sprejeli sli kitajskega guvernerja. Nočilo se je. Mrak se je mešal z grozečo nevihto. Pohiteli smo do najbližjega bivališča. Karavana nam je sledila.

Nova obzorja v osrednji Aziji

Razkopana steza, nevarna hitrost, s katero smo jezdili in popolna tema so nam bile družice na poti. Noč je bila tako temna, da nisem videl niti konja pod seboj. Edini vodič je bil peket prijateljevega konja pred menoj ter zdaj pa zdaj iskre, ki so nastajale ob ostrem dotiku podkve ob skalo. Svetloba, ki je za trenutek nastala, ko se je pobliskalo, je spremenila stene kanjona v skrivnostne prikazni. Spremljevalci so bili še vedno pred menoj. V tej pretrgani modri svetlobi in sredi grmenja so bili nenavadno podobni »štirim jezdecem,« ki jezdijo v dolino smrti. Na levi sem globoko pod seboj opazil lesket vode v gorskem studencu. Samo en nepravilen korak in oba s konjem bi izginila v neznanih globinah.

Poti sem se že pošteno naveličal, ko se je od nekod prikradel žarek luči. Ustavili smo se. Svetloba je prihajala iz jurte — šotora v obliki hiše, v kateri je bila postaja za mimoidoče. Vstopili smo, mokri in premraženi in posedli okrog majhnega, toda zelo dobrodošlega ognja, ki je komaj še gorel sredi izbe. Medtem so Turkomani, prebivalci te pokrajine, v prešitih oblekah in kodrastih krznenih pokrivalih hodili okrog nas in na vse načine izražali dobrodošlost v imenu svojih nadrejenih. Mnogo so se gibali in nenavadno veliko govorili. Nekdo je prinesel vodo v veliki kovinski skledi in jo postavil na železne podstavke nad ogenj, ki je spet žarel. Zakurili so s posušenimi jakovimi odpadki.

»VAM NA ČAST, GOSPOD.«

Nato so privlekli v jurto ovco. Žival se mi je zasmilila, čeprav še nisem vedel, kaj bodo storili z njo. Se preden sem se zavedel, je že letala na tleh pred menoj s prerezanim glom.

Kazaška družina v Tian Šanu. Medtem ko so možje na lovu, žene skrbijo za dom

Nekdo je lovil kri v leseno posodo in nam jo ponudil. Vedeli smo, da so to storili zaradi nas, zato nismo mogli odkloniti tople tekočine. Le nerad sem srebnil požirek. Zaradi vlnudnosti človek marsikaj stori. Ovcu so spretno in hitro odrli kožo, jo pred nami razrezali in kos za kosom zmetali v kotel. Vonj po sveži krvi ni bil prijeten.

»Zakaj je sploh vse to?« sem previdno vprašal.

»Vam na čast, gospod,« je odgovoril vodič. »To je največja čast, ki jo lahko doživite pri teh ljudeh.«

V soju ognja so se poteze na močnih, rjavih obrazih, neprestano spreminjale. Zdelo se mi je, da se jim prilegajo njihovi dolgi plašči kostanjeve barve in vrečaste hlače, ki so se na koncu nabirale v gube zaradi trdih usnjenih čevljev.

Kirgizi so pastirski narod v jugozahodnem Sinkiangu. So popolnoma mongoloidni tipi.

Ogrodje iz palic in debela plahta iz klobučevine, ki je pokrivala jurto, vse je porjavelo od dima. Kosi obleke so bili obešeni na kolih, ki so podpirali zid, medtem ko so lesene omare in klobučevinasto ležišče ležali sem in tja po kotih. Naši gostitelji so klepetali in kadili, mi pa smo se lotili suhih rozin, ribezna, mandljev in domačega vina. Vedeli smo, da naš prava pojedina še čaka. Gostoljubnost v osrednji Aziji ni v vsej svoji preteklosti doživela nobene večje spremembe. Še vedno je, taka, kot je bila. Elementarna, svojska, primitivna.

KARAVANA IN ZUNANJI SVET

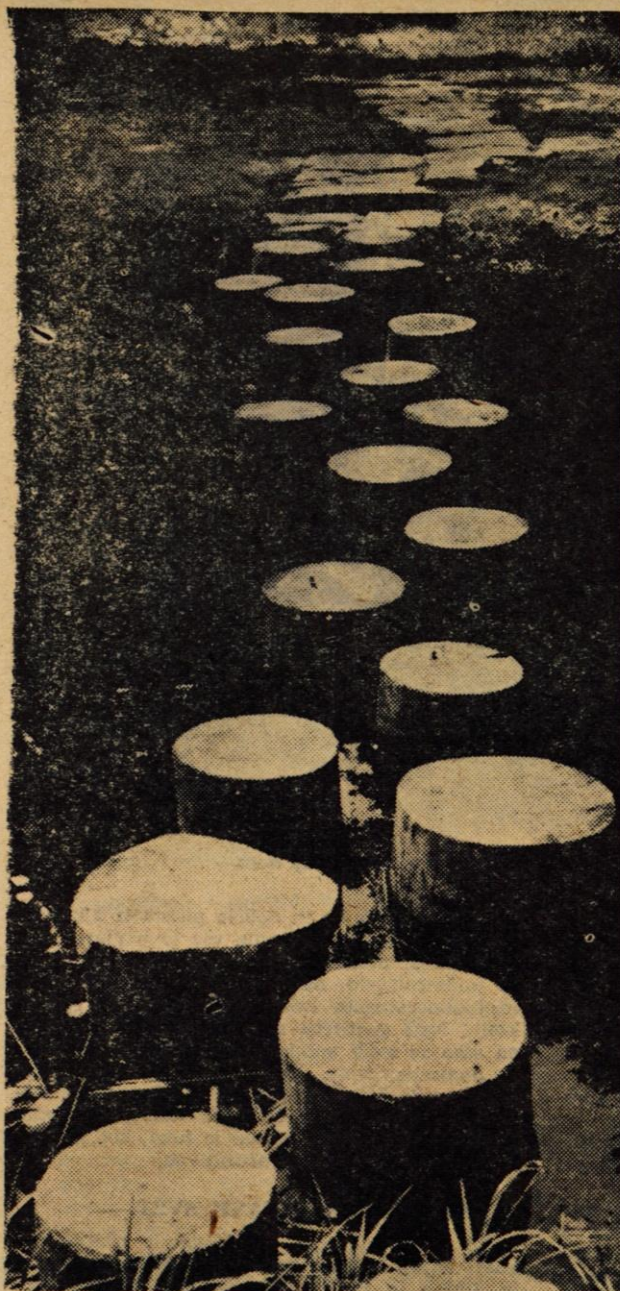
To širno področje, obrobljeno z »zlatim robom« bajno bogatih pokrajin — Kitajske, Malaje, Indije in Perzije z ogromnimi nepreglednimi stepami proti zahodu in s silno Sibirijo na severu, je bilo zaradi neprikladne zamljepisne lege prikrajšano za vse dobrine civiliziranega sveta. Ze razdalje med posameznimi kraji samimi so tako velike, da si prebivalci ne upajo daleč izven svojih meja. Stik z zunanjim svetom pa vzdržujejo karavane. Na jugu leži najvišja gorska vrsta na svetu, naravna pregraja, ki preprečuje stik z razvitejšimi narodi ob Indijskem oceanu. Na severu se razprostira Sibirija, dežela primitivnih in neprivačnih lovcev. Zveze so mogoče samo s Kitajsko, Rusijo in Bližnjim vzhodom in še to le ko prispejo karavane.

Prav zaradi te ločenosti od sveta so plemenski in verski boji dokaj pogosti in hudi. Spori prihajajo vedno od znotraj. Prav tu so horde Atilinih, Tamerlanovih in Genghis Khanovih jezdecov na svojih zmagovitih pohodih sejale grozo in smrt. Ti hunski jezdecu, ki so znali spati v sedlu in dolgo živeti proč od doma, so dolga stoletja gospodovali nemočnemu ljudstvu, varni pred sleherno nevarnostjo tujega vdora ali poraza. Nobena armada se ni mogla meriti z njimi po moči in hitrosti, s katero so oni prodirali.

Geografsko je osrednja Azija visoka planota, ki jo deli v dve polovici zahodni konec mogočnega gorovja Tian Šan, ki se ponekod dviga tudi do 6000 metrov visoko. Na vzhodu leži kitajski Sinkiang, ki se proti jugu počasi zožuje, dokler se na njegovem koncu ne združijo mongolska puščava Gobi in zahodne kitajske pokrajine. Na zahodu srednje Azije, vse do Kaspijskega morja in Urala, pa se razprostirajo tatarske in turkomanske stepe.

Privedila: TONCI JALEN

(Konec prihodnjic)

Zanimiv prehod čez potok — Foto: Franc Perdan

Pred evropskim kriterijem

Jutri bo leško letališče prizorišče enega najzanimivejših modelarskih tekmovanj letošnjega leta v Jugoslaviji. Nebo in mir nedeljskega dopoldneva bo kalil ropot motorčkov, modeli se bodo kot rakete zaganjali v zrak in prej sveže ozračje bo motil vonj po izgorelih gorivih.

Če še niste uganili za kaj gre, naj povem, da bo v Lescah 11. Evropski kriterij motornih modelov, katere modelarji imenujejo »disel penjači«. Verjetno naziv te modelarske kategorije ne pove kaj prida dosti, zato nekaj več o tem.

Disel penjači, kot posebna modelarska kategorija med

modelarji žive že dolga leta. So za modelarje privlačni, toda zahtevni, komplicirani in do skrajnosti natančni. V čem so vzroki takih karakteristik te kategorije? (Nadaljevanje na 6. str.)

Izid natečaja

Pravijo, pa ne vem, če je res, da se pod Mežakljo pretakajo silne podzemne vode, za celo jezero da jih je, in še pravijo, ko se bodo ljudje tako razradili in preobjedili

vsega dobrega, da bodo mesarji na vratih zastoj ponujali telečje zrezke, takrat bodo vode privrele na dan in zalile Jesenice do vrha tovarniških dimnikov.

Tudi pravijo, za to pa dobro vem, da je res! da grozi Jesenicam še ena, nič manjša nevarnost: zdaj zdaj se bo zgodilo, da jih preplavijo prepolne greznice in odpadneje v Savo vse, kar leze in gre, vstevši avtomobile in fičke.

Je stvar namreč taka, da živ krst ne ve, kako in kam s prijazno vsebino polnih greznic. Ni podjetja ne človeka, ki bi jih izpraznil, ni avtomobila ne soda, s katerim bi nevšečno stvar odpeljali, ni prostora ne kraja, kjer bi jo odtočili. Ali boš v klobuku prenašal in smreke na črnem vrhu zalival? Človeku se jeseniški občan smili in zatorej sem na lastno pest razpisal natečaj za rešitev tega problema in zdaj razgrinjam pred vami pet najboljših izmed številnih predlogov, ki sem jih do roka prejel od vseh vrst strokovnjakov.

Upajmo, da bo Jeseniška občina izbrala najbolj primerne in tako vsaj nekaj ukrenila za omilitev te nadloge, ki — to priznam — res nikomu ne diši.

Skupina zdravnikov je izdelala projekt ZAMASEK, ki ga odlikuje predvsem cenena izvedba. Potrebovali bi le nekaj vreč cementa in cisterno vode ter bi vsem jeseniškim prebivalcem zacementirali določene dele človeškega telesa. Greznice bi postale celo povsem nepotrebne!

Načrt POKOJNINA so mi poslali naši upokojeanci. Predlagajo, naj bi Jeseničane izselili v dolino Radovne, na Jesenicah pa bi v bodoče živeli samo upokojeanci z vseh vetrov naše dežele, saj si s svojimi pokojninami lahko privoščijo tako malo za pod zob, da jim je treba skozi vrata z napisom WC morda le enkrat na mesec!

Turistično in devizno zanimiv je projekt EXPORT. Skupina ekonomistov predlaga jeseniškemu občnanom, ki imajo itak vsi obmejne propustnice, naj hodijo to reč, zaradi katere so greznice prepolne, v bodoče opravljati v Beljak, če pa je sila, v Področco.

Spričo naglega razvoja astronavitke bo morda kmalu mogoče vso reč izstreljevati v orbito okrog Zemlje, pravijo avtorji načrta SATELIT (avtorji so svoj načrt krstili malce drugače, toda iz spodobnosti sem iz njihove besede izpustil črko R!).

In še projekt SAVA: njegovi sestavljavci svetujejo, naj Jeseničani greznice izpraznijo kar v Savo in vso packarijo preprosto spuste po reki navzdol. Upajmo, da avtorjev tega načrta HC Moste in Železarna ne bosta tožili zaradi — ukradene zamisli. Tožbe ribiških družin in turističnih društev pa se jim itak ni treba bati, saj je njihovo negodovanje našim vrhim gospodarstvenikom že vrsto let le v smeh in posmeh... VILKO NOVAK

Butale na Gorenjskem

MILČINSKI · NOVAK

0 novih cenah in o nadomestilu v butalskih družbenih službah

Pravijo, da so njega dni v Butalah povišali cene nekaterim krvavo potrebnim rečem. Pa so cene stale tako gosto kakor smreke v hosti: koder so katero povečali, se je z vejami ujela v druge in se vanje zapletla in jih potegnila s sabo in so imeli silno truda, da jih izmotajo in spravijo na staro raven.

Pa si izmislili oni izmed njih, ki mu je najbolj svetlo gorela pamet v buči, in pravi: »Možje, kaj če bi pustili cene, naj kar naprej bezljajo navzgor kot ververica po smreki? Dajmo zaposlenim dodatek k plačam, pa se ne bodo upehali, ko bodo dirjali za novimi cenami!«

Te besede so bile modre in možje so kihnil, da je res tako. In je oni, ki jih je bil spregovoril, zadovoljen kimal, ko je opazoval, kako podjetja z razumevanjem dajejo svojim delavcem nadomestilo: to predpisanega jurja in pol, ono še enkrat toliko! Pa kakor je bil zakon moder, ni pomislil na družbene službe, ki jim prenapeti občinski proračun že tako s težavo in muko reže kruh. Cena je rasla za ceno in nesrečni šolnik, ki je urno plezal za njimi, se je spomnil, da jih ne more več dohajati.

Pa se je prestrašil in klical sosede, ki so bili že dobili lepa nadomestila v svojih podjetjih in so zijali gor, naj mu pomagajo ujeti brzonožne cene.

Oni spodaj so se posvetovali, ugibali so in so uganili: druge pomoči da ni, nego treba je mačke, samo mačka zna in si upa v višine in bo ročno splezala za cenami in bo onemu, ki se je zapeljal, nesla nekaj jurčkov — le z jurčki si bo spet pomagal na trdna tla.

Stopijo po mačko, rahlo ji nataknejo okoli vratu poldruga jurja, in ji potem bistro pokažejo in povedo, kateri družbeni službi naj jurja nese v pomoč in čemu.

»Toda mačka je dejala: »Mau!« na vse prigovarjanje samo »Mau!« Obilna zgornost zbranih mož ni bila kos, da jo prepriča in preprosi, le sukala se je in dala vsakomur vedeti, da je poldrugi jur hudimano »mau«.

Pa je klavni prosvetar tam gori, kjer je obtičal, ko se je gnal za cenami, napel druge strune. Prišel je in je vabil s prijazno besedo: »Muca, na, pridi sem, čeprav so počitnice! Glej, za cene ni počitnic, ravno tako moram v trgovini segati v žep!«

Toda ni bila muca še od včerajšnjega dne, nego je imela bogate izkušnje, pa je vedela, da marsikje v družbenih službah še prejšnjega dodatka za kruh niso dobili. In ni hotela k onemu v vrh. Najbrž si je misljila: »Kar sami si izplačajte nadomestilo, v rezervah si ga poiščite, z izboljšano proizvodnjo si ga ustvarite!«

Pa jo je dni zgoraj še bolj milo klical. Tovarišica je dejal mački in še jo je spomnil, da šola ni fabrika in zatorej ne more ustvarjati rezerv niti z izboljšanjem proizvodnje povečevati osebnih dohodkov, nego lahko le potrpežljivo čaka s klobukom v roki, kaj da bo kanilo iz občinskega mošnjička. Žal mu je bilo, da je šel v prosveto.

Pa je segel v žep po prazno denarnico in jo kazal doli: »Na, muca, pridi gor! Prazna je, prazna! Res je prazna, čeprav smo šele sredi meseca!«

Mačka ni verjela: »Mau!«

Mož tam gori je stresal denarnico: »Vidiš, da je prazna! Klobaso ti bom kupil z dodatkom in liter mleka! Brez skrbi, bom že iz svojega primaknil, če bo nadomestilo za tak nakup smajhno! Na, pridi gor z nadomestilom! Naj pri prici fluktuiram, ako ne dobim nadomestila! Veš, da ne bom gledal, kako v tovarnah dobivajo po tri jurčke nadomestila in še počitniški regres, jaz pa se lahko le pod nosom obrišem! Na, na!«

Pa ko je mahal z denarnico, se je zdelo mački najbolj varno, da izgine od tod. S tačko si je snela nadomestilo in ga skrila v časopis, za bujne fraze o izenačevanju prosvetnih delavcev s šolanimi kadri v gospodarstvu ga je skrila.

»Noče!« so možje dejali. In ker ni kazalo onega pustiti v vrhu toliko časa, da se verižna reakcija poleže in vsaj nekatere cene zdrknejo navzdol, so mu svetovali, naj si med počitnicami omisli honorarno zaposlitev. Pa jih je poslušal in si poiskal delo v nekem podjetju in zdaj toliko zasluži, da ne vem, če ga bo na jesen šola še videla...

Mlatev- domači praznik

Dva praznika, ki nista zapisana v nobenem koledarju, pozna vsak kmet vsako leto: klanje prašiča pozimi in mašinanje (mlatev žita s strojem, z mlatilnico) poleti. V teh dveh dnevih se polnijo shrambe, da je potem za leto dni dovolj kruha in mesa. Če gre vse po sreči, je takrat yeselo pri hiši, poplačano je kmetovo delo, zato se takrat sicer veliko dela, pa tudi več je in pije; obvezno pripravi gospodinja bobbe in flancate, gospodar pa delavcem, domačim in drugim, ki pomagajo, kar naprej ponuja kozarček žganja — pozimi ker je mraz, poleti ker je vroče in ker je treba poplakniti prah po grlu.

V sredo je bil pri nas doma tak praznik, mašinali smo. Ker je navada taka na kmetih in ker je vse manj ljudi za delo in ker je tako pravzaprav tudi prav, sem si vzel en dan dopusta in pomagal. Milan me je vprašal pri malici, kako to, da še jaz danes delam doma; s tem vprašanjem je povedal, da sicer to zadnja leta ni moja navada, kar je res; ker sem vprašanje tako razumel in ker me je spravil v majčkeno zadrego, sem samo skomizgnil z rameni in rekel: Zakaj pa ne!? Seveda, je resno odgovoril, saj boš potem vse leto jedel kruh!

V sredo sem jedel tudi prah, vezal otepe skupaj z Markuševim Jožem in jih metal na oder. Kondicije sicer nimam najboljšje, zato me zdaj precej bolijo roke, vendar sem vedno rad, pred leti še, ko sem več pomagal doma in pri sosedih, vezal otepe. Morda zato, ker je to izrazito moško delo, tako, ki zahteva celega in močnega fanta, tak pa vsak hoče biti, ko dorasča. Ko sem bil še mlajši, še otrok, sem metal snope z voza na mašino ali tlačil slamo v svislih — počel sem pač tisto, kar delajo otroci pri mašinanju. Otepe so vezali starejši fantje, Markušev Joža ali Mirko, Pogvajnov Tone, Jančev Francelj in drugi, in ti so mi bili takrat vzor, pojem moči, bili so odrasli in privoščili so si lahko tisto, kar smo otroci le gledali s široko odprtimi očmi: pili so žganje, pogovarjali so se z dekletji in med seboj stvari, ki jih nismo smeli slišati, včasih so v otep povezali kakšno dekle, ki je ravnalo slamo, da je bilo smeha in govoric na pretek...

Za dobro voljo pri mašinanju mora nekdo poskrbeti: čas potem hitreje mine in delo ni tako naporno. V sredo nas je zabaval Rosov Janez; fant je še, čeprav že nekoliko v letih; bil je na odru, na slami, skupaj z Ažmanovim Lojzetom in Molovim Milanom. Najprej so ravnali slamo v svisla, potem pa skladali otepe; ker je letos slame precej, s prostorom pa je zmerom križ, so jih morali precej tlačiti; bil je vroč dan, pod streho pa je bilo še bolj vroče, zato je od časa do časa prišel malo dol pogledat, kdaj bo voz prazen, pa kakšen kozarček ga je spil in kakšno rekel s Cvetko in Slavico, ki sta ravnali slamo, ali s Francko, ki je metala snope na mašino. Pa pokadil je eno, saj je pri takem opravilu treba zelo paziti, da kadilčeva neprevidnost ne postane usodna, zato nas je, kadilce, ata kar naprej opozarjal, naj ne kadimo na podu ali v bližini voza z žitom, meni pa tudi sicer stalno pravi, naj kadim manj. Slo pa je vse po sreči in skoraj brez zastojev, le nekajkrat je moral Marjan, ki je nosil žito in je bil tudi sicer »glavni«, bil je zdaj tu zdaj tam, če gre vse, kot je treba, prevezati varovalke pri motorju. Ata se ni imel na koga jeziti, da prehitro daje v mlatilnico, ker je to delal sam; če se je zabasalo, je samo nemočno pogledal Ažmanovo Faniko, ki mu je pomagala in rezala povesla snopov; če je mlatilnica po-

Skrbno zloženo snopje v kozolcu — Foto: A. Triler

tem spet močneje zatulila, se je samozadovoljno nasmehnil in previdneje nadaljeval z delom, če pa je utihnila in je Marjan ugasnil motor, se je brž začel izgovarjati na vlažne snope, kar je bilo pri enem vozu tudi res. Taki zastoji pa so pri mašinanju nekaj najbolj neprijetnega, ker se s čiščenjem bobna pri mlatilnici in z vezanjem varovalk delo včasih zavleče pozno v noč.

Pri malici so starejši obujali spomine... kako so mlatili včasih, kako danes. Celo cepcev so se nekateri spominjali; mlatev je trajala takrat po ves teden ali še dlje, danes je to opravljeno v enem dnevu ali še prej. Pod je takrat imel svojo funkcijo, danes jo nima več, spremenjena je, pod je le še prostor kot vsak drug, mlatev s strojem ga, takega, kot je, kakršen je nastal prav zaradi mlatenja s cepci, ne potrebuje več. Rosov Janez je potem pripovedoval o mlatvi z gepelnom in mlatilnico, ki je samo ločila zrno od slame, treba pa je bilo potem še retati, ločiti zrno od plev, vejati žito. Otroci so takrat poganjali konje, to delo pa je bilo naporno in nevarno, ker zobata pre-

nosna kolesa niso bila zavarovana. Pozneje so začeli mlatiti z motornimi mlatilnicami, ki so že tresle in retale, zdajšnje velike mlatilnice pa žito tudi že vejajo, ločijo zrna po velikosti in kvaliteti, pajkelj (priprava za vejanje žita na ročni pogon) ni več potreben. Mlatev zdaj sicer zahteva več ljudi, je pa potem hitreje opravljena. Sosedje in vaščani si med seboj pomagajo, danes gre eden mašinat k sosedu, jutri pride sosed k njemu. Mlatilnica je vaška last, eden pa skrbi zanjo, pravijo mu mašinst, gre z njo od hiše do hiše, pomaga tudi pri delu, če pa je treba kaj, popravi. Na Okroglem so mlatilnico kupili 1951. leta, prej pa so mašinali s Smajdovo.

Še smo se pogovarjali, tudi o stvareh, za katere je Janez rekel, da o njih ni treba govoriti. Pa kaj bi, marsikaj se takole ob mašinanju reče, ljudje so veseli, ker je žito v shrambi, posebno če je dobra letina kot letos, veseli, ker je naporno delo opravljeno, pa ga zvrnejo kozarček, dva, da poplakne prah po grlu in grehe pomori.

A. TRILER

ČEŠKA - dežela spominov

Zlata Praga

Ime, ki se je prijelo mesta, danes le še spominja na tiste čase, ko je bila Praga res zlata. Če se dvigneš na Hradčane, malo nad mesto, kjer so skozi stoletja in stoletja vladali kralji in kjer je danes sedež republike, vidiš vso panoramo mesta. Kakor v sanjah vidiš pod seboj nešteto kupol in zvonikov cerkva, stavb in muzejev. Vse je prekrto s sivo patino davnine in le še tu in tam vidiš, ko se v soncu zablesti vrh kakšnega poslopja. To je zlato, tisto, ki je dalo mestu ime.

Toda če bi hoteli videti vse mesto, bi potrebovali mnogo več časa kot pa ga ima turist. Zato se človek mora odločiti, da si ogleda le nekaj najpomembnejših spomenikov. Enkrat za spremembo se ne bomo zadržali pri gradovih, ki smo jih videli že toliko, ampak v mestni četrti, ki je danes muzej — to je četrt, kjer so živeli Židi.

vse, kar je bilo židovskega, smo hoteli izvedeti. Čisto enostavno so nam pojasnili: Nemci so namreč izselili vse Žide in ker so računali, da se ne bo nihče več vrnil, so vse njihovo premoženje in značilnosti judovskega življenja pustili, ker so računali, da bi na tem mestu uredili muzej izumrle rase.

Prvi muzej že leta 1906

Na mestu, kjer je danes velik muzej, so že leta 1906 Židi sami uredili prvi muzej. Že do okupacije je bilo zbranih mnogo ostankov židovskega umetniškega ustvarjanja. V zbirki imajo krono z znano židovsko zvezdo, ki je bila tako zasovražena med vojno. Nehote se spomniš dnevnika Ane Frank, ko je tolikokrat žalostno zapisala: »Židje morajo nositi židovsko zvezdo na obleki, morajo jo nositi na aktovki, na kolesu, povsod... Zakaj?« Zato, da so Nemci vedeli, da so to ljudje, ki niso nikjer

Židovska četrt, odkoder so med vojno izselili prav vse prebivalce in kjer so hoteli narediti muzej izumrle rase. Danes vse zgradbe služijo za muzej.

kopali. Potem pa se je počasi spomenik zasul, postavili so drugega in zato vidiš danes včasih le vrh, včasih pa cel nagrobnik.

Pretrsljiva zbirka

Mnogo je ohranjenih dokumentov iz dobe nemške okupacije. V znani Pinkasovi sinagogi je prikazano, koliko Židov je umrlo. Na stenah, ki se vse združujejo na vrhu v zvezdo, so imena taborišč in umrlih. Povsod so letnice rojstva, potem le še datum, ko so jih odpeljali. Za njihovo smrt je vedel le malokdo. Med letnicami vidiš, da je bilo veliko, skoraj največ otrok. Zelo pretresljiva pa je zbirka otroških pesmi in slik, ki jo hrani muzej. Najmanjši so čutili, kako globoko jih Nemci sovražijo. Nobena prošnja ni bila uslišana, noben jok tako močan, da bi zaprl pot nemškemu namenu, da rasa Židov izumre.

Se več je takih zbirk in spominov in še bi jih lahko našli, tako kot jih najdeš pri nas.

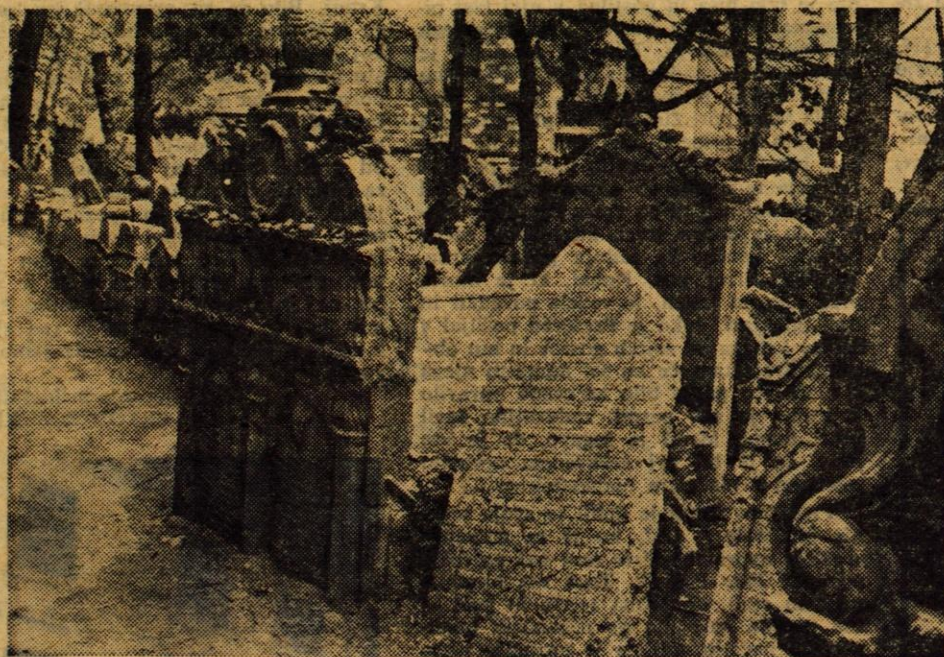
Na svidenje pri nas

Zopet smo lahko ugotovili, kako zelo smo si kot narod podobni. Tako kot mi, tudi oni čuvajo spomenike narodnoosvobodilne vojne in se borijo, da do česa podobnega nikoli ne bi več prišlo.

Ko smo se poslavljali, smo si želeli le, da bi se še enkrat videli pri nas, kjer bi jim lahko pokazali prav tako kot oni nam, marsika lepega in zanimivega.

KONEC

TATJANA VOZEL

Zanimivo židovsko pokopališče

Muzej izumrle rase

Leta okupacije so pustile sledove tudi na Češkem. Mnogo žrtev, uničena poslopja in tovarne, vse to so kruta zapuščina zadnje svetovne vojne. Posebno prizadeti pa so bili prebivalci židovske četrti. V letih okupacije je namreč umrlo 97 odstotkov vseh Židov, ki so živeli na Češkem. Mestna četrt, kjer je bilo središče Židov, je ostala nepoškodovana. Kako to, ko pa je bilo vendar uničeno prav

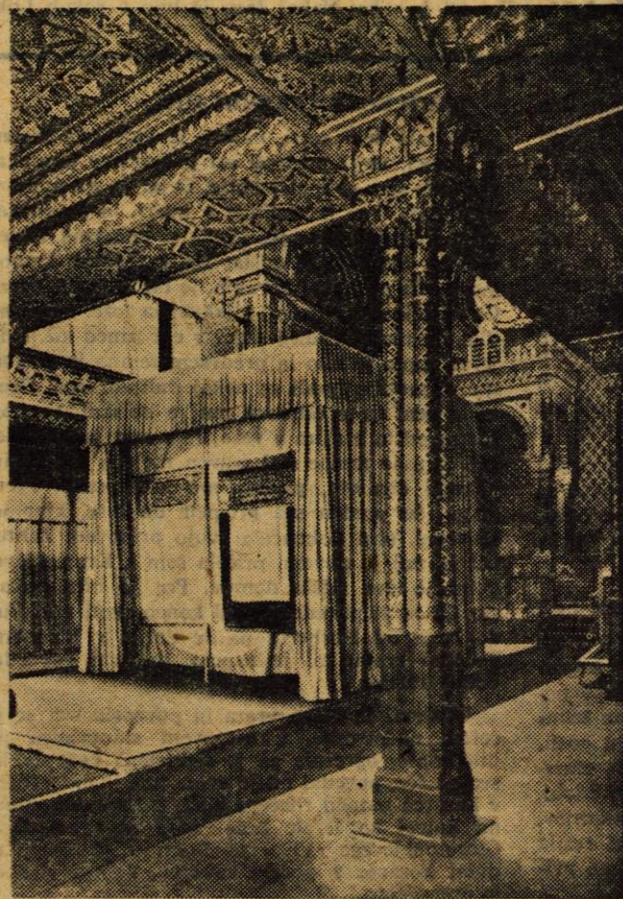
zaščiteni. In taka zvezda je na vseh spomenikih židovske kulture. V njihovih cerkvah — sinagogah, vidiš povsod njihov simbol. Vsi stropi so izoblikovani v zvezdo, na vseh tkaninah in slikah je nekje zvezda. In ko pregleduješ bogate zbirke roko delcev zopet opaziš ta njihov simbol.

Zelo bogata je tudi knjižnica, kjer so ohranjeni redki primerki hebrejske literature. Vse to kaže na visoko kulturno raven čeških Židov.

Zanimivo pokopališče

Za muzejem je ohranjeno še pokopališče, kamor so po njihovih običajih pokopavali Žide ne samo iz Prage, ampak iz vseh pokrajin Češke, kjer so živeli. To pokopališče pa ni tako kot so naša pokopališča. Vidiš spomenike pri spomeniku in ponekod se vidi iz zemlje samo vrh. Vodič ti hitro razloži, kako je prišlo do tega. Na majhnem prostoru,

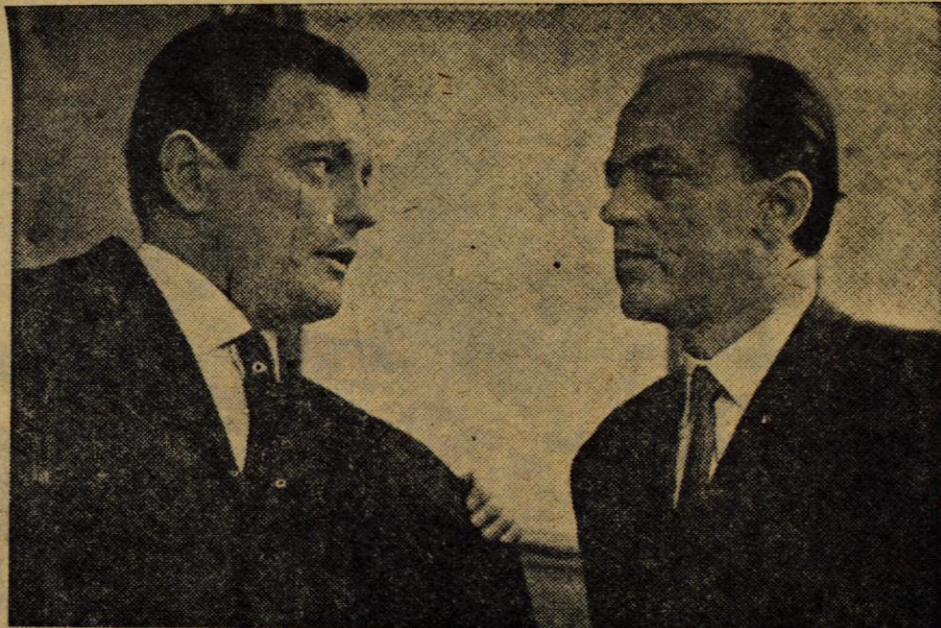
ki so ga imeli, so jih pokopavali tako, da so ležali eden vrh drugega. Iz zemlje je gledal nagrobnik z imenom zadnjega, ki so ga po-

Židovska sinagoga, ki je bila zgrajena že leta 1270

Ne joči, Pula -

XI. festival jugo- slovanskega filma

»Službeni položaj« Fadila Hadžića je v Puli zmagal bolj zaradi svoje aktualne teme (prepričan revolucionar — sedaj direktor in skomercializirani birokrat) kot zaradi resnično trajnih kvalitiet (na sliki Pero Baničević in Uroš Kravljaja)

Najpopularnejši igralec na letošnjem festivalu — je bil nepismen... Četnik Mija Aleksić je prišel iz bunkerja na svoj pogreb... Žika Mitrović je marširal tokrat deseti in z »Maršem na Drino« — primarširal do polovične Zlate arene... V obeh letošnjih »Nušićih« je bilo manj Nušića kot v »Lito valovitem«... Dobili in (neuradno) nagradili smo — jugoslovanskega Belmonda... Taki in podobni, neresni utrinki se nehote porajajo ob letošnjem enajstem puljskem festivalu. Zakaj bil je silno povprečen in ponesrečen, kot je bila zelo borna naša filmska žetev v zadnji sezoni. Osemnajst prijavljenih filmov, dvanajst sprejetih v konkurenco in le šest kakorkoli opaženih od festivalske žirije... Težave s sredstvi? Le polovična sprostitev tematike? Pomankanje zavzetih in pogumnih ustvarjalcev? Neugodno vzdušje pri domači publiku? Pravilnih odgovorov je verjetno kar več.

jutri bo bolje

Po »uradni dolžnosti«

Kljub temu, da je »Službenemu položaju« Fadila Hadžića festivalska žirija prisodila najvišje priznanje, puljsko Veliko zlato areno za najboljši film leta, pa po vsem so-deč, nad njim ni bila preveč navdušena — ampak se je tako odločila bolj po »uradni dolžnosti«, ker je bil to pač edini film, ki je angažirano in kolikor toliko uspelo obravnaval našo aktualno in splošno družbeno problematiko. Nekako v nadaljevanju stila »Iz oči v oči«. Sicer pa je mogla žirija v tem filmu nagraditi še dva igralca — Olivero Markovič z Zlato areno za žensko vlogo in Vojo Mirića s Srebrno areno za moško vlogo — zakaj režiser Hadžić res ni prišel vsebinsko preko aktualnosti, oblikovno pa ne preko »Abecede strahu« in »Desanta na Drvar«.

Za drugi najboljši film festivala je žirija proglasila »Marš na Drino« našega najaktivnejšega (in najboljšega) akcijskega režiserja Žike Mitrovića — in filmu podelila Veliko srebrno areno. Oče

»Kapetana Lešija« in njegovih naslednikov je v svojem desetem filmu skušal prerasti svojo običajno spektakularnost in ustvariti predvsem realistično zgodovinsko delo — »delo moškega realizma«, kot ga je sam imenoval. Kljub temu, da mu je to (v veliki meri) po »zalogi« preveč bledega scenarija le deloma uspelo, pa je spet posnel soliden film, ki bo s svojimi barvami, zanimivo temo slavne cerške bitke, trdim humorjem in Aleksandrom Gavrićem, gotovo našel mnogo gledalcev. Žirija je Mitroviću (za njegov osebn jubilej) prisodila pol Zlate arene za režijo, Ljubo Tadića pa je za njegovo vlogo v tem filmu nagradila z Zlato areno za najboljšo moško vlogo.

Končno so tudi naši vrli dalmatinski »dase« dobili svojo filmsko podobo (med njimi tudi Ljubiša Samarđić) — v komediji o »amore Made in Yugoslavia« — za export«, ki ji je Obrad Glušćević dal naslov »Lito valovito«

Resna in neresna ljubezen

Vse ostale nagrade sta pobrala dva filma o »naši«, »jugoslovanski« ljubezni — »resne« Slijepčevićeve »Stvari, kakršne so« in »neresno« Glušćevićovo »Lito valovito«.

Za svoje, iz filmske ankete izhajajoče, a v nedomi-selnem scenariju zbledelo razmišljanje o zakonski (ne) zvestobi je Vladan Slijepčević dobil Srebrno areno za režijo, medtem ko sta za svoje delo v tem filmu bila nagra-jena še snemalec Tomislav Pintar in scenograf Željko Senečić, z diplomom pa je odšla s festivala Marija Lazarov, ki je v filmu opravila montažo. Branislava Zorić pa je kot debutantka v tem delu dobila nagrado revije »Film in svet«.

Drugi, »neresni« filmi o ljubezni — in sicer o naši »izvojni« ljubezni ali o naših slavni dalmatinskih »dasa« — je posnel Obrad Glušćević in ga zveneče nazval »Lito valovito«. Ne glede na lah-kotno nepomembnost in tu-di neizenačenost pa je to prikupa komedija, ki bi se ji morda v nekaterih trenutkih, kot je nekdo zapisal, zasmejal še Nušić (medtem ko se mu v obeh filmih po njegovih delih to brzkone ne bi zgodilo). Režiser je dobil zanj diplomom, še vedno očar-ljivo sveža Milena Dravić (ki je sicer zaigrala tudi v »Narodnem poslancu«, »Službenem položaju« in »Moškem izletu«) pa je dobila za svojo igro Srebrno areno. Milutin Mićović, ki so ga že imenovali »jugoslovanski Belmondo« pa je za svoj uspešni debut dobil nagrado revije »Film in svet«.

Končno je za uspelo ko-produkcijo »Moški izlet« naš partner »Avala-film« dobil posebno diplomom, prav tako pa je za režijo tega filma, ki sicer in uspel, kljub privlačni temi o »črnih ru-tah«, navdušiti niti žirije

niti občinstva, dobil diplo-mo nemški režiser Wolfgang Staudte.

Brez milosti

Medtem ko v dolgočasen ništrc zvodneli Nušićev »Narodni poslanec« Stoleta Jankovića niti pri sicer sme-ha željni publiku ni naletel na prijazen sprejem, pa je bolj razgibani, pisani in vsaj za nas širokopotezni (barve in Cinemascope) Nušić iz »Poti okoli sveta« Soje Jo-vanović imel pri občinstvu več sreče — če ne zaradi tr-govca Čkalje, ki je to poto-vanje zadel na loterijo. Ven-dar pa sta pri festivalski ži-riji oba ostala brez milosti.

Enako se je zgodilo Nikoli Tanhoferju, ki je s svojim neizrazitim ljubezenskim tri-kotnikom železničarja — »Svitanja« razočaral. Brez uradnega priznanja in odziva pri občinstvu pa so ostali tudi Beograjski kino-klub in Kokan Rakonjac s svojim »Izdajalcem« — skojcemem, ki klone pred mučitelji in skuša zabrisati sledove svo-jega neslavnega dejanja — dokler sam ne pade. Praznih rok so odšli tudi ustvarjalci vojnega omnibusa »Vrtinec« in režiser »Človeka iz hrasto-vega gozda« — Mića Popović. Zadnji kljub temu, da mu kritika ni mogla odreči zelo uspele oblikovne plati in psi-hološko prepričljivih trenut-kov — sicer pa ob svoji koč-ljivi temi (politično neopre-deljena — ali napačno opre-deljena? — zgodba o slabo-umnem četniškem klavcu) film niti ni mogel računati na uradno priznanje žirije ali na ugoden sprejem pri občinstvu...

Taka je bila torej — po-nekod vsebinsko »nesprejem-ljiva«, drugod pa oblikovno nezadovoljiva — naša film-ska žetev med desetimi in enajstim festivalom v Puli. V tolažbo nam ostane: »Ne joči, Pula« — saj bo prihod-njič bolje (?)

DUŠAN OGRIZEK

Lago di Misurina, kjer so se v okviru olimpijskih iger leta 1956 odvijale tekme v hitrostnem drsanju; leži le nekaj kilometrov vstran od Cortine di Ampezzo na višini 1756 metrov. Cudovita je okolica s številnimi znanimi hoteli in vrhovi Dolomitov.

Italijani so zelo ponosni na Dolomite. To so hribi in gore, ki pomenijo za italijanski turizem zlato jamo. To je povsem drugi svet, kot so na primer Benetke, Verona, Milano, Torino in druga turistično zanimiva mesta. Precej je podoben Gorenjski, vendar s to razliko, da je svet Dolomitov turistično dosti bolj obdelan. Italijani znajo izkoristiti vsak najmanjši hribček za smučarsko vlečnico ali sedežnico. Če je nekje malo večja luža že napišejo na reklamne table ob cesti: »Obiščite Lago...«. Ob njem seveda stojijo trije do štiri hoteli, cel kup malih paviljonov s spominki, in še vrsto drugih zanimivosti. Taka jezera niso gotovo nič večja, kot so na primer pri nas Planšarsko na Jezerskem, ali jezero Črnava pri Preddvoru. Na naši poti po Dolomitih smo

se vrteli vseskozi na višini okoli 2000 metrov. In Italijani znajo to vse izkoristiti. Na višino do 2500 metrov so izpeljali različne ceste, take, da se naša marsikatera v nižini ne da kosati z njimi. Kaj pa cene? Pravzaprav ob ugodju, ki ga uživa turist niti niso pretirane, čeprav so jih v zadnjem času nekoliko dvignili. Sicer naj bo dovolj splošnih vtisov.

Meja samo še formalnost

Kdor potuje iz Jugoslavije v Italijo, še posebej na prehodu v Ratečah, res ne občuti, da je prestopil državno mejo. Formalnosti so vedno z jugoslovanske in italijanske strani zelo hitro opravljene. Nič več ni čakanja, ali izstopanja iz avtobusa in brskanja po prtljagi. Če slučajno neseš »čez« kakšnih sto dinarjev več, ti cariniki tudi spregledajo, seveda če jim to zaupaš. Promet na obmejnem prehodu v Ratečah je vsak dan gostejši.

Trbiž (Tarvisio) je prvo večje naselje, ko prideš v Italijo čez rateški prehod. To mesto s približno 8000 prebivalci pomeni za Avstrijce tisto, kar za Jugoslovane Trst. Mesto se preživlja s prekupčevanjem. Pod značilnim, s platnom pokritim trgom, dobiš vse, kar si poželiš. Seveda vprašanje je, če je ta roba dovolj kvalitetna. Toda kljub temu je tod okoli dovolj radovednežev in kupcev. Jezik je tu v glavnem nemški. Čeprav si v Italiji, z italijanščino teže prideš skozi. Cene na artiklih so napisane v šilingih.

Ob izviriš Tilmenta, Piave in Drave

Obe znani italijanski reki Tilment in Piave sta za Italijane zelo pomembni, predvsem za njihovo gospodarstvo. V njunih zgornjih tokovih je tu nebroj hidrocentral. Še dobro je verjetno vsem v spominu tragedija, ki se je zgodila lani v dolini reke Piave, na kateri je počil jez v naselju Vajonte in vsa voda, ki je bila zbrana v akumulacijskem jezeru, je zdrvela v dolino in uničila na stotine hiš, pokopala celo naselje in terjala nekaj sto življenj. In prav to mesto

sem sedaj obiskal. Na obrazih ljudi, ki živijo na tem področju (občina Longarone) še vedno ni videti nasmeha. Jez z vso naglico obnavljajo, gradijo nova stanovanjska poslopja, kajti njih je prizadelo prav tako kot nas ob potresu v Skopju.

V dolini obeh rek Tilmenta in Piave je cela vrsta namakalnih kanalov, po katerih je speljana voda prav iz teh rek. Žalostni so kmetje, če je suša in v strugah rek ni dovolj vode, potem tudi zemlja ne obrodi tako dobro.

Prvi večji prelaz, ki ga srečaš na poti v Dolomite je Passo di Mauria na višini 1295 metrov. Če tu ni sonca, si moraš nujno sredi poletja obleči pulover. Temperatura precej pade na 6 do 10 stopinj nad ničlo.

Ali veste kje izvira Drava? Gotovo mislite da v Avstriji. Da nekoč je, saj tu je Južna Tirolska, področje večnih sporov med Avstrijci in Italijani. Še danes zasledimo v teh krajih, kot so Dobiacco, Carbonin tirolsko arhitekturo. Vsa naselja so grajena v čistem tirolskem slogu. Toda ozemlje pripada Italiji in Drava izvira uradno v Italiji, nedaleč od Dobiaccia, kakih pet šest kilometrov od italijansko-avstrijske meje. Višina je tu okoli 1500 metrov, približno tako visoko, kot je naš Vršič. Tu se lahko zgovoriš le v nemščini.

Še pogled naokoli po vrhovih Dolomitov. Tu so znamenite Tre Cime, kjer imajo izkušeni in vrhunski alpinisti dovolj opraviti, da osvojijo enega izmed vrhov. Stene so navpične in nikjer se ne moreš oprijeti. Nedaleč od teh vrhov leži prečudovito jezero Lago di Misurina v višini 1758 metrov. To jezero je poznano po tem, da je bilo na njem v okviru zimskih olimpijskih iger leta 1956 tekmovanje v hitrostnem drsanju. Na sredini jezera je majhen otoček, kjer so imeli prostor sodniki. In še: jezero je tudi poznano po tem, da tu stoji šest velikih hotelov, med njimi je najbolj znan, ki se imenuje po papežu Piju XII.

En dan v Cortini di Ampezzo

Pot od jezera Lago di Misurina pelje mimo mogočnega vrha Monte Cristallo (3264 m). Tja gor je speljana sedežnica. V najbolj znanem središču Dolomitov, v olimpijskem mestu Cortini di Ampezzo sem preživel en dan. Tu je živahno, kot bi bile spet na programu olimpijske igre. Objekti, ki so bili zgrajeni za olimpijado leta 1956, dobro služijo svojemu namenu. Ko sem obiskal edinstveni ledeni stadion, kjer je vse leto led, se je ravno končala hokejska tekma med A in B ekipo domačega hokejskega kluba. Zares odlične pogoje imajo za trening športniki Cortine.

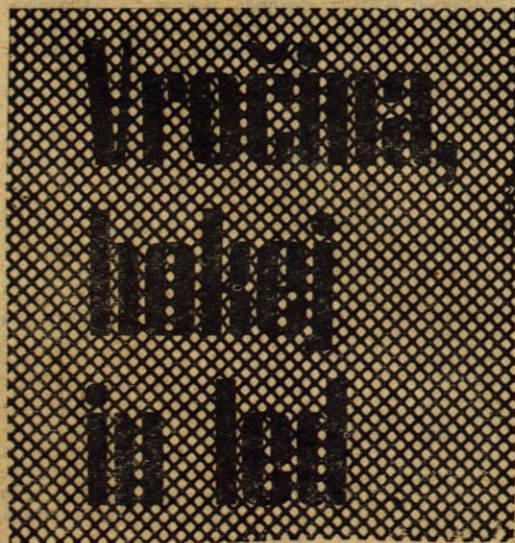
V ledenem stadionu je prostora za 14.000 gledalcev. Za novinarje je vedno rezerviranih 450 sedežev. Tu je še 22 kabin za radijske reporterje in 16 telefonskih celic.

Cortina ni zanimiva samo po številnih športnih objektih, marveč tudi po tem, da tu zmorejo organizirati okoli 8000 prenočišč hkrati, prebivalcev pa ima to mesto okoli 10.000. Tu je vsaka hiša hotel in tudi sedaj ko ni glavna sezona, je Cortina polna turistov, predvsem drsalcev, ki se iz dneva v dan urijo v drsanju na ledenem stadionu. Vsakdo lahko drsa, le 100 lir mora vplačati najemnino za drsalke.

Če želite v Cortini stanovati v najdražjem hotelu, ki je res arhitektonska mojstrovina — imenuje se »ALASKA«, morate za dnevno oskrbo odšteti najmanj 30.000 lir. Povrh vsega še to, najmanj mesec dni se moraš prej najaviti, če hočeš bivati v tem hotelu, preživeti počitnice tudi sedaj, ko v Cortini ni uradne turistične sezone. Kamor se ozreš iz Cortine, vidiš okoli sebe čudovite vrhove Dolomitov z najvišjim vrhom Monte Cristallo. Povsod je dovolj sedežnic, vlečnic in gondolskih žičnic...

PRIHODNIJČ: NA BOJIŠČIH I. SVETOVNE VOJNE

MILAN ŽIVKOVIČ

Kadar je Zoran Črnigoj, najuglednejši strokovnjak za slovensko književnost in posebej za nesmrtnega Prešerna, razmišljal o tegobah in mukah velikega pesnika, se mu je zameglilo pred očmi, od jeze je postal ves zaripel v obraz, roke so mu drhtele, pleša rdela, dokler ni izbruhnil z vulkansko jezo:

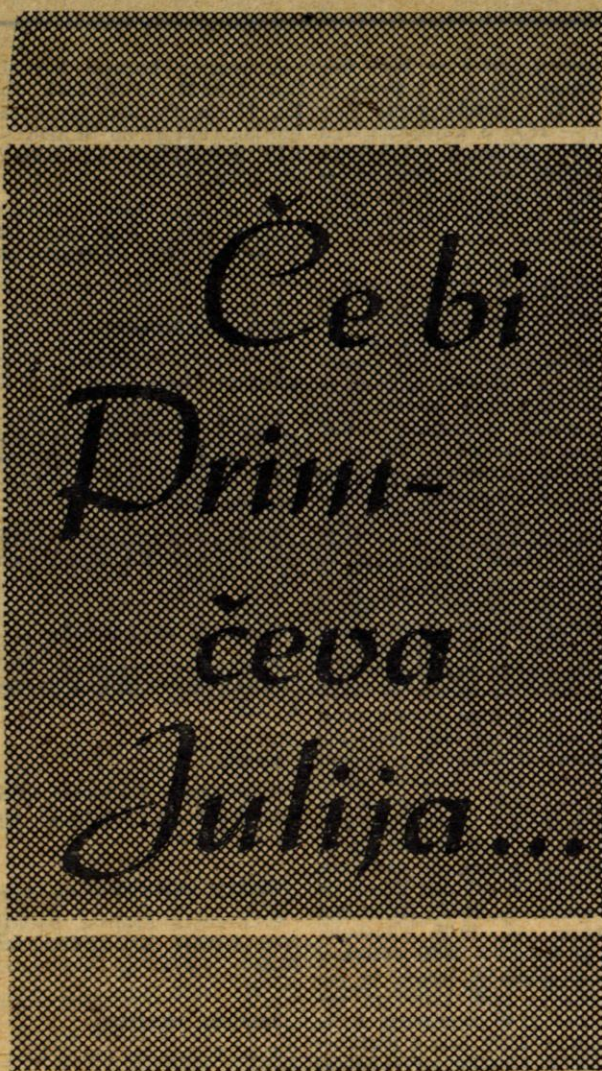
»Prekleta, bedna malomeščanska družba kranjska! je sikal. »Uničili so ga, spravili v prezgodnji grob! Najmanj dvajset let bi še lahko ustvarjal. Kakšne bisere, kakšne umetnije bi še nastale izpod njegovega genialnega peresa! Tragedija, novela, roman, epske pesnitve... Tako pa je vse ostalo zgolj pri načrtih, požgano, uničeno!«

Veliki znanstveniki 21. stoletja je skrnil obraz v dlani in se bradko razjokal. Hip nato so se mu solze posušile in znova je v onemoglem besu zavihtel koščeno pest:

»Ha, če pomislimo, da sem star že petinšestdeset let, pa še vedno pišem, delam! In če še pomislimo, da je bedni piskač Koseski dočakal šestinosemdeset let, orjak Prešeren pa je moral omahnuti v grob že pri devetinsiridesetih! O narava, narava, kako grdo si se zmotila v tem primeru!«

Ustavil se je pri oknu in se iz osemindesetdesetega nadstropja kranjske superstolpnice ozrl proti skromni zelenici sredi urvečega mesta, kjer je počivalo pesnikovo neiztrojeno srce. Zašepetal je: »Sonetni venec, Krst pri Savici, Nezakonska mati, Zdravljica... kako veličastno, kako edinstveno, toda vse, prav vse bi se skrilo pred še boljšimi, še večjimi stvaritvami našega Franceta, ko ga trpljenje in preganjanje ne bi spravila v prezgodnji grob...«

Črnigoj se je že tretjič zavrtelo v glavi, treščil je po tipkah elektronskega pisalnega stroja in zarjul: »Zakaj ni hudiča? Pri priči bi mu prodal svojo dušo za ščepec možnosti, da bi pomagal Prešernu!«

»Zoran, nikar ne obupaj, in dalj ko je Borut govoril, vse se še lahko popravi!« se mu je nekdo oglasil za hrbtom.

Črnigoj se je bliskovito zasukal.

»O, ti si, Borut!« se je pomirjen usedel na stol. »Za hip sem že mislil, da je...«

Borut, njegov mlajši brat, ga je prekinil. Z nenavadno žarečimi očmi je stopil k literarnemu zgodovinarju in ga prijel za ramo. »Zoran, lahko ti pomagam!« je zašepetal. »Hočem reči, skupaj lahko pomagava Prešernu...«

Črnigoj je bil preveč prese-nečen, da bi mogel karkoli odgovoriti. Boruta je predobro poznal, vedel je, da je ta mladi, resni atomski fizik nezmožen praznih potegavčin in nesmiselnega govorjenja. Zato ga je pazljivo poslušal

Mlajši brat je prikimal. »Današnjega denarja mu seveda ne moreva poslati, saj je še danes iz dneva v dan manj bogatega obdudovalca. In potem...«

V 21. stoletju so bili literarni zgodovinarji dobro plačani, ne tako kot danes. Zato si je Zoran Črnigoj brez težav privoščil nakup zlatnine v milijonski vrednosti in jo z bratovim strojem poslal v daljno preteklost, v neki majski dan 1833, v Prešernovo skromno sobico v stari Ljubljani, skupaj s skrbno sestavljenim volilom neznanega dobrotnika...

Kranjska gimnazija ob koncu šolskega leta 2043/44. Zaključevanje redov iz slovenskega jezika.

»Mohorč, kdo je največji slovenski pesnik?«

»Oton Župančič.«

»Pravilno! Kaj več povedati o Francetu Prešernu?«

Dijak se je namršil. Danes je pa sitna, je pomislil, ko sprašuje o tako malem pesniku.

»France Prešeren je bil najbolj obetajoč pesnik 19. stoletja,« je drdral. »Do 1833 je objavil vrsto zanimivih in lepih pesmi, recimo Slovo od mladosti, Turjaška Rozamunda, Povodni mož in še druge. Začel je pisati tudi Sonetni venec, ki pa je ostal nedokončan, ker je pesnik kar naenkrat obogatel in se oženil. Čeprav je dočakal visoko starost, ni skoraj nič več vrednega ustvaril, ker se je ves posvetil družini in meščanskiemu življenju...«

Za hip se je dijaku zazdelo, da je nekje in nekoč slišal čudovite stihe »Žive naj vsi narodi, ki brepene dočakat dan...« Toda potem je nejevoljno strelsel z glavo in ko se je s petico vračal v klop, je zabrundal sam pri sebi: »Smešno, Prešeren kaj takega že ni napisal, je postal preveč pohleven! Najbrž sem zamisljal s' kako popevko...«

A.P.—V.N.:

Televizija

SOBOTA — 8. avgusta

RTV Ljubljana — 19.15 Objava dnevnega sporeda — 19.17 Kaj bo prihodnji teden na sporedu — 19.32 Nena-vadni konj Champion — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana — 20.30 Cik - cak — RTV Beograd — 20.45 Ogleдалo državljana Pokornega — RTV Ljubljana

— 21.45 Dick Powel vam predstavlja — 22.35 Poročila

Nedelja — 9. avgusta

RTV Ljubljana — 9.30 Deček iz cirkusa — RTV Beograd — 10.00 Kmetijska od-daja — Evrovizija — 14.30 Sportno popoldne — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana — 20.45 87. policijska postaja, 21.35 Jaz na ekranu — 22.05 Poročila

PONEDELJEK — 10. avg.

RTV Ljubljana — 19.08 Objava dnevnega sporeda — 19.10 TV obzornik — 19.30 S kamero po svetu — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — 20.30 Tedenski športni pregled — RTV Ljubljana — 21.00 Pot v Pettisoc — 22.30 Pogled nazaj — 22.45 Poročila

TOREK — 11. avgusta

NI SPOREDA!

SREDA — 12. avgusta

RTV Ljubljana — 19.08 Objava dnevnega sporeda — 19.10 TV obzornik — RTV Beograd — 19.30 Taškent — mesto izobilja — 20.00 TV dnevnik — RTV Zagreb — 20.30 Prensos — 22.00 Turizem — 22.30 Včeraj, danes, jutri

ČETRTEK — 13. avgusta

RTV Ljubljana — 19.08 Objava dnevnega sporeda — 19.10 TV obzornik — 19.30 S kamero po svetu — RTV

Beograd — 20.00 TV dnevnik — 20.30 Prensos — RTV Zagreb — 22.00 Turizem — 22.30 Včeraj, danes, jutri

PETEK — 14. avgusta

RTV Ljubljana — 19.08 Objava dnevnega sporeda — 19.10 TV obzornik — 19.30 Naši sončni dnevi — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — 20.30 Propagandna od-daja — 20.45 Kinoteka — RTV Zagreb — 22.15 Včeraj danes jutri